

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım !...*

Nietzsche

Cilt VI. 15 Temmuz 1929. Sayı : 135

Mektepten çıktıktan sonra

1929 tedris senesi nihayete erdi. Birçok genç artık hayata atılacaklardır. Girecekleri cemiyet içinde çalışırlarken mektep sıralarında o kadar kuvvetle duymadıkları mütezat hislerle karşılaşacaklar, içlerindeki ihtiraslarla, hariçte görecekları mukavemetler arasında kendileri için açacakları bir yolda yürüyüp gideceklerdir.

Liseden çıkan gençler önlerinde «ne olmalıyım» hangi mesleğe girmeliyim?, suali karşısındadırlar. Yüksek mektepten çıkanlar ruhlarında bir an evvel bulundukları meslekte en yüksek mevkie çıkmak, en menfaatli işi bulmak ateşini taşırlar. İçlerinde cemiyet ve tabiat içindeki tezatlar karşısında bocalıyanlar da olabilir, yahut bugünün cereyanları karşısında kayıtsız, kendilerine verilecek işi makine gibi yapmağa yarayanlar da vardır. Bu gençlerin duyguları arasında dolaşınız, azçok istikbali görürsünüz.

«Ne olmalıyım, hangi mesleğe girmeliyim?» Endişesi içinde kalan lise mezunları kendileri için doğru bir yol bulmak istiyorlarsa istidatlarından başka hiçbir tesire kapılmamalıdırlar.

İstidattan maada gençler üzerine tesir yapacak binbir amil vardır. Yapamıyacağınız işlere bugün için daha kârlı olduğunu ileriye sürerek girmegi teklif edenler, istidadınız olan meslekte kuvvetli ve liyakatlı olmak için uzun çalışmak lâzım geldiğini söyleyerek sizi yese düşürenler bulunabilir; bunların hiç birine kulak asmayarak en liyakatlı olabileceğiniz mesleği tereddütsüzce tercih etmelisiniz, o mesleğin en kuvvetli adamı olmak ihtirasını daima duymalısınız. Bilinmelidir ki her meslek kuvvetli ve liyakatlı adam bekliyor. Tebellür etmiş istidadı olmayan gençlerin meslek aramalarıdır. Çok yazık ki mekteplerimizin bir kısmı gençlerde hakikî istidatların açıkça belirmesine müsaade edecek vaziyette değildir. Gençlerin çoğu en ziyade hangi yolda liyakat gösterebilecek bir haldedir, bunu bilmiyerek hayata girmektedirler.

Tabiat ve hayat çok merhametsizdir. Yapamıyacağınız işe girerseniz mütemadiyen ezilirsiniz, eğer kalbinizde yükselmek hırısı da varsa o vakit liyakattan, ehliyetten,

— Mekteplerini bitirenlere —

doğruluktan başka tariklerle ilerlemek isteyeceksiniz. İşte o zaman cemiyete muzır bir insan olursunuz.

Mektepler, talebesinin günün birinde muhtelif yollara gireceğini düşünerek onları bir kalıptan çıkmış insanlar haline getirmekten ziyade en ziyade beliren istidadının inkişafına yardım eylemeli, o yolda hakikî mürşit olmalıdır. Bunun için onlara beğendikleri işle uğraşmağa vakit bırakmak, isteklerle kitap seçmeğe ve okumağa hevesli yapmak lâzımdır. Bunun lâzım olduğuna samimiyetle inandığımız ve yapabildiğimiz gün gençlere hakikî yardımını yapmış olacağız.

Yüksek mekteplerden çıkan gençler hayata atılıyorlar. Her şeye muhtaç bir memletin istikbalini teşkil edecekler. Onun için emel elbette şu dur: daha evvel geçenlerden fazla ehliyetli olmak... Bunun birinci şartı girdikleri meslekte daha evvel çalışanların yaptıklarını iyi bilmek, yapamadıkları noktaları iyi takdir ediliyebilmek, onların zayıfları ve kuvvetli taraflarını bulabilmek.. Böyle bir muvazane yaptıktan sonra liyakat ve kuvveti-
-Lütfen beşinci sahifeye bakınız-

Dostoievski

Büyük Hikâye

MUNİSLER

Türkçeye nakleden: AHMET RAGIP

Tefrikanın neşredilen kısımlarının hulâsası:

[Bir adam, sarraflıkla meşgul fakat münevver ve hislerini tahlile oldukça muktedir bir zevç, intihar eden zevcesinin cesedi karşısında bidayette karmakarışık fakat bilâhare sarahatla onunla nasıl tanıştığını, nasıl evlendiğini anlatıyor, samileri boş bir odanın sağır duvarlarıdır. Muharrir, bir stenograf sadakatle bin türlü teessürler ve hatıraların içinde bunalan adamı söyletiyor ve kaydediyor:

İntihar eden kızcağız bidayette mürebbiyelik aramak için gazetelere ilân verecek para bulamıyor ve sarrafa rehin eşya getiriyor, ne verirse bunu mütevekkilâne alıp gidiyor. Getirilen rehinlerin bazıları para etmez, ehemmiyetsiz şeyler olduğu halde sarraf, çocuğa karşı duyduğu merhamete benzeyen hislerle bunları alıyor. "Munise,, sığındığı münasebetsiz teyzelerinin yanında çok rahatsızdır. Gazetelerdeki ilânı gittikçe mütevazi şekiller alıyor, bir taraftan da baba yadigârı ne varsa bunları sarrafa getiriyor. Bu sırada sarraf munise ile evlenmeği tasarlarken, civarda iki büyük mağaza sahibi çirkin ve yaşlı Kremer, kızla evlenmeğe talip olur, bu haber sarrafı harekete getiriyor ve teyzeler kızı bakkalla evlenmeğe teşvik ederlerken sür'atle kararını vererek kızcağızla evlenmeğe muvaffak oluyor. Nişanlılık devrinde olduğu gibi evlilik devrinde de sarraf kendince zevcesine karşı muayyen bir plân tatbik ediyor, ona hâkimiyetini ve sertliğini duyurmak arzusundadır]

Başka türlü yapmazdım. Hususî ve mücbir bir sebepten dolayı ben bu sisteme malik olmaya mecburdum. Niçin kendime iftira edeyim? Sistem her halde doğru idi. Hayır, dinleyiniz: bir insanı mahkûm ettiğiniz vakit bütün mes'eleyi bilmeniz lâzımgelir... Öyle ise dinleyiniz: nasıl anlatmalıyım? Bu kolay bir şey değil. Kendi kendimi terbiyeye kalkıştığım gibi derhal müşkülâtla çarpışıyorum.

Bakınız... Meselâ gençlik parayı istihfaf eder; ama ben merkezi sikleti derhal paraya intikal ettirdim, para üzerine o kadar muannidane bir ısrarla bastım ki, o... mütehayyir... gözlerini kaldırdı... dinledi... sözleri dudaklarında kaldı. Bakınız... Gençlik âlicenaptır, iyi gençliği kastediyorum. Gençlik ulvücenap sahibidir ve süratli kararlar vermeğe mütemayildir... Buna mukabil, amma pek az müsamahakârdır; işine gelmeyen her şeyi istihfafla cezalandırır. Ben bu sabır ve tehammül eksikliğini ortadan kaldırarak onun yerine tamamilen makûs düşünüşleri, geniş, her şeyi anlıyan görüşleri ikame etmek istiyordum. Maksadımı anlıyorsunuz değil mi? Pek basit bir misalle bunu size anlatacağım ben böyle bir mahlûka karşı, lâzımselâ ikraz kasam için ne gibi bir mazeret

bulabilirdim? Tabîî, sözlerimi sağa sola saptırmaksızın doğruca kasaya götürmedim. Bu suretle kendisinde, kasam için sanki ben ondan af telep ediyormuşum zannı tevellüt edebilirdi. Ben daha ziyade mağrur rolünü oynadım ve onunla daima sükût ederek konuştum, derunî faciarımı da ben hep sükûtla yaşadım. Bir zamanlar ben de insanların en bedbahtı menzilesine düşmemiş midim? Herkes beni itmiş, kovmuş ve sonra unutmuştu: kimsesiz kalmıştım! O on altı yaşındaki toy piliç âdi insanlardan birdenbire mazime ait bazı malûmat almış ve her şeyi öğrendiğini zannetmişti. Halbuki sırrım bağrımında saklı idi. Onunla yaşadığım müddetçe daima sustum, çok şeyler söyleyen bir sükûtla sustum; çünkü güne kadar sustum. Ne diye sustum ki? Evet, zira ben mağrur insandım. İstiyordum ki o beni, yardımına hacet kalmıyarak ve âdi insanların sözlerini kale almaksızın tanısin, beni teşhisle muammayı halletsin. Ben onu evime kabul ettikten sonra o bana hürmette kusur göstermemelidi. Bütün çektiğim ıztıraptan dolayı onun önümde ellerini kavuşturarak diz çökmesini istiyordum ve ben buna lâyıktım. O... ben daima mağrurum ve daima

da istediğim «Her şey ve ya hiç»-tir. İşte bundan dolayı saadetin yarısı ile iktifa etmeğe razı değildim. Saadeti toptan kazanacaktım. Nihayeti gelmiyen sükûtumla kendisine: «Sen her şeyi kendin keşfettikten sonra beni takdir etmeği öğreneceksin!» diyordum. Hak vermelisiniz ki eğer ben bizzat ona her noktayı anlatmış ve aydınlatmış olsaydım, hürmetini celp için her şeyi teşrihe kalkışsaydım; bu dilencilik olmaz da ne olurdu? Bundan başka... Fakat şimdi ben ne diye bunlardan bahsediyorum ki? Budalalık... budalalık... ne kadar budalalık!.. Yüzüne karşı, merhametsizce ve damdan düşercesine, gençlik ulvü cenabının güzelliğine rağmen beş para etmediğini, söyledim. Niçin mi? Çünkü hakikî hayatı henüz tecrübe etmemiş olan gençlik her şeyin ucuz olduğunu zanneder; zira gençlik ilk mevcudiyet ihsaslarının tesiri altındadır. Asıl ciddi hayat baş gösterince ulvü cenap nerede kalır, sorarım size!.. Böyle ucuz bir civanmerdanî göstermek hiç te güç değildir. Taze ve genç kanda hayat kudreti taşarak kaynarken, insan bütün ruh ve mevcudiyetile güzelliğe doğru çırpınarak akarken, hayatını bile feda etmek marifetten sayılmaz. Hayır, âlicenaplığı daha güç, daha mensî ve daha sönük bir nümunesini göz önüne alınız. Düşününüz ki, siz, lekesiz bir adam, bir gün bir alçak gibi muamele görüyorsunuz, siz ki dünyanın en namuslu insanısınız. Bu şeraitte, haydi... ulvü cenaplık gösterin bakalım!... hayır... bundan vazgeçersiniz!... ve ben; ben de hayatım müddetince böyle bir damgarın izini alımda taşıdım.

Evvelâ fikirlerime karşı koydu... hem de ne şiddetle... fakat sonraları git gide daha sakinleşti; beni o fevkalâde büyük gözlerle hayretle süzdü... dikkatle dinliyordu... bundan mada... evet, bundan mada bir tebessüm; itimatlı, durgun, eyiye alâmet olmıyan bir tebessüm çehresinde belirdi, ve bu tebessümle o evimin kapısından içeri girdi. Fakat doğrudur... Öyle ya! başka nereye gidebilirdi ki?

VI

Boyuna plânlar kuruluyor.

İkimizden hangisi daha evvel başladı? Kimse. Her şey kendiliğinden başladı... daha ilk adımdan.

Ben ona daha birinci günden, sert muamele etmek istediğimi yukarda da söyledim amma bu sertliği daha ilk günden itibaren hafiflettim. O nişanlı iken kendisine benimle beraber çalışacağını, yani rehin alıp para vereceğini haber vermiştim: o zamanlar o, buna karşı hiç bir şey söylememişti. (Bu noktaya son derece

dikkat ediniz!) Mesele berakis!.. İşe büyük bir sevkle sarılmıştı. Evimin içi ve tarzı tertibi, tabîî eskisi gibi kaldı. İkametgâhım iki odadan ibaretti; bir tanesi büyük bir salondur, öteki hem oturma hem de yatak odasıdır. Odam oldukça fakirane döşenmişti; teyzeler bile daha iyisine maliktirler. Benim azizlerim, kandille beraber, kasanın bulunduğu kuytu yerin arka tarafında asılıdır. Odamda, içine bazı kitaplarımı koyduğum bir dolap ta vardır. Sonra, anahtarını daima üzerimde taşıdığım sandık. Bundan başka bir de karyola, bir kaç sandalye, masa, ve işte insana ne lâzımsa. Nişanlı iken yemek masrafı için (Yani bir o, bir ben bir de Lükerya) günde bir Rubleden bir Kopek fazla veremiyeceğimi kendisine bildirmiştim. Önümüzdeki üç sene zarfında, demiştim, otuz bin Ruble birikmiş olmalıdır ki bu da son derece idare ile kabildir. İtiraz etmedi. Fakat ben kendiliğimden bu miktarı otuz Kopek arttırdım. Tiyatro için de böyle oldu. Ben her türlü zevkten mahrumiyete katlanması lâzım geleceğini evvelden haber vermişken, bu kararı da değiştirerek ona ayda bir defa tiyatroya gideceğimizi, hatta koltukta oturacağımızı da vadettim. Hakikaten üç defa tiyatraya da gittik: «Saadete doğru...», «Perikola» ve... neydi hatırlıyamıyorum. Konuşmaksızın gider ve konuşmaksızın eve dönerdik. Niçin? Evet, ta başlangıçtanberi niçin biz böyle birbirimizle konuşmazdık ki? İlk zamanlarda aramızda hiç ihtilâf çıkmadı, yalnız sükût hükümran oldu. O, sadece, büyük siyah gözlerle, bana taaccüp ve istifhamla bakardı. Bu bakışı farkedemez ben daha anudane sükût ettim. Programa sükûtu ithal eden her halde bendim, o değil... Hatta o, bu hale bir nihayet vermek için bir iki kerre teşebbüs bile etmişti: niyazkârâne boynuma atılmıştı. Fakat kadınlarda teheyyücün bu nevi boşanışları marazî ve histerikdir. Ben tabîî ve salim bir saadetten ayrılmamak isterim. Bu sebeple, bu gibi ahvalde daima souk davrandım; hakkım da vardı: böyle sahnelerin ferdasında kavga mutlaka başgösterir. Yani kavga başgöstermedi, gittikçe daha anudana bir sükût başgösterdi. —Onun tarafından da gitgide daha mütecasir ve daha küstah nazarlar... Onun sistemi «İsyan ve istiklâl»—di; fakat pek iyi beceremiyordu. Büyük siyah gözleri bulandı, munis siması günden güne hırçınlaştı ve değişti. Ben onu çok iyi tanırım, inanınız: şahsım ona tahammülfersa gelmeye başladı. Fakat bazen onun da haddini tecavüz ettiği inkâr olunamaz.

— Devam ediyor —